

Boeken

Tomáš Sedláček, geboren in 1977, de eerste macro-econoom van de Tsjechische bank ČSOB en lid van de Tsjechische Nationale Economische Raad, zouden we een nieuw economisch ‘wonderkind’ kunnen noemen. Zijn website somt een indrukwekkend overzicht van over de hele wereld gehouden en geplande lezingen, presentaties en interviews op en overal waar Sedláček komt wordt hij vol lof ontvangen. En dat allemaal vanwege dat ene boek dat met bijna tien verschillende vertalingen is uitgegroeid tot een wereldwijde bestseller: *Ekonomie dobra a zla* (2009).

Dit jaar verscheen de Nederlandse vertaling ‘De economie van goed en kwaad’. Bij het lezen van het boek blijft het lang onduidelijk waar het nu precies over gaat. Sedláček formuleert keer op keer nieuwe doelstellingen, die weliswaar met elkaar samenhan-

gen maar ook de reikwijdte zeer ruim maken. De bewering die, afgaande op de titel van het boek, het centrale onderwerp moet uitmaken, is dat de economische wetenschap ten diepste een economie van goed en kwaad is. Deze typering wordt door de auteur weer op verschillende manieren geïnterpreteerd, maar wil vooral zeggen dat de geschiedenis van het economisch denken voortdurend cirkelt om de vraag of de mens ten diepste altruïstisch dan wel egoïstisch is en of het uiteindelijk goed dan wel slecht gedrag is dat in economische zin loont.

Het boek is opgedeeld in twee delen. In het eerste, historische deel gaat Sedláček op zoek naar economische denkbeelden in mythen, religie, theologie, filosofie en wetenschap. Het is niet bedoeld als een alomvattende geschiedenis van de economie, maar als een overzicht van enkele mijlpalen in de ontwikkeling van het ‘verhaal van de economie’, een van de manieren waarop de mensheid vanouds gepoogd heeft de werkelijkheid om haar heen te begrijpen en te verwoorden. Het boek gaat respectievelijk in op het Gilgamesj-epos – een van de oudst bekende literaire werken –, de klassieke filosofie, de Bijbel en het christendom, en het denken van René Descartes, Bernard Mandeville en Adam Smith. Het stuit daarbij op centrale economische thema’s als de natuur als productiefactor, schaarste, arbeidsdeling, nutsmaximalisatie en economische conjunctuur. Sedláček laat met verwijzing naar klassieke en joods-christelijke grondmotieven op overtuigende wijze zien dat de moderne economische wetenschap een typisch product is van de westerse beschaving. Hierbij valt te denken aan de waardering van materiële welvaart in het jodendom en de analyse van het goede leven in de klassieke filosofie. Op diverse plek-

Auteur **Tomáš Sedláček**

Titel **De economie van goed en kwaad.**
De zoektocht naar economische zingeving
van Gilgamesj tot Wall Street
 Uitgever **Scriptum**

JOOST HENGSTMENDEL

Promovendus aan de Erasmus
 Universiteit Rotterdam

ken wekt de auteur echter ten onrechte de suggestie dat economische concepten als de onzichtbare hand van de markt al in de oudheid en middeleeuwen bekend waren. Sedláček definieert zijn concepten simpelweg onvoldoende en wordt daardoor verleid tot onhoudbare conclusies. Ook het veelvuldig gebruik van superlatieven als “baanbrekende invloed” en “kolossale consequenties” maakt de lezer achterdochtig.

In het tweede deel wisselt de auteur van perspectief en evalueert hij de hedendaagse economiebeoefening in het licht van de eerder besproken mythologische, religieuze, theologische en filosofische ideeën. Enerzijds traceert Sedláček de (onbewuste) doorwerking van deze oude ideeën, anderzijds probeert hij uit datzelfde verleden lessen te destilleren voor het heden. Hij leunt hierbij sterk op het werk van Deirdre McCloskey en Ro-

bert Nelson, die in hun boeken ‘The rhetoric of economics’ en ‘Economics as religion’ reeds aandacht hebben gevraagd voor de retorische en religieuze aspecten van de moderne economie. Sedláček bekritiseert tendensen als de economie van de begeerte en de seculiere religie van materiële vooruitgang, maar uit vooral zijn zorgen over de versmalling van de economische wetenschap. De hedendaagse voorliefde voor abstracte modellen en wiskundige onderbouwingen ontnemt zijns inziens het zicht op de heilzame band die er vanouds heeft bestaan tussen economie, ethiek en levensbeschouwing. Een interessante bewering in het boek is dan ook dat de moderne economie tot haar schade het ethisch-economische denken van Smith achter zich heeft gelaten en is doorgegaan op het op eigenbelang gerichte spoor van Mandeville.

Van versmalling kan Sedláček zelf in ieder geval niet worden beschuldigd. De auteur dwaalt al filosoferend regelmatig ver af van zijn eigenlijke onderwerp en voert bovendien de meest uiteenlopende denkers en bronnen ten tonele, van Thomas van Aquino tot de film *The Matrix*. De stortvloed aan ideeën en bronnen is zowel de kracht als de zwakte van het boek. Wat het laatste betreft moet opgemerkt worden dat Sedláček zeer associatief te werk gaat en onvoldoende aandacht besteedt aan de context van de vele citaten. Mede ook door het ontbreken van systematische discussies blijven veel van zijn stellingen letterlijk ongegrond. Dit alles neemt niet weg dat ‘De economie van goed en kwaad’ economen een spiegel voorhoudt en hen dwingt tot zelfreflectie. Sedláček is bezorgd over de “ziel van de economie” en wijst haar beoefenaars ter inspiratie de weg naar de oude bronnen.